

»A. a Cl.« č. 414). Při prodeji dle zkoušky musí prodávatel náležitost zboží dokázati (roz. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 1607). Předpisy čl. 347 obch. z. platí též o trhu dle zkoušky, pokud jde o později objevené vady zaslání zboží, které při řádném ohledání zboží nebyly seznány (čl. 347 odst. 4 obch. z.).

3. Trh ku zkoušce jest bezvýminečný trh s tím dodatkem učiněný, že trh děje se jen »ku zkoušce«, aniž by dodatek tento měl právního významu. Objednání zboží ku zkoušce bez úmluvy ceny a množství jest nezávazným. Zaslal-li objednatel zboží ihned zpět, není povinen platiti (roz. nejv. s. sb. »A. a Cl.« č. 166).

4. Koupě naděje a koupě věci budoucí.

Koupě naděje jest koupě předmětu ve své existenci nejistého za cenu všeobecně stanovenou (jak věc stojí a leží). Při koupi věci budoucí uzavírá se trh pod podmínkou existence věci o určitém množství jejím za určitou cenu. Při koupi naděje vzejde smlouva i tenkrát, když koupená věc nevznikne, při »koupi věci budoucí« jest existence věci podmínkou smlouvy, trh nepozůstává, nebude-li předmět vyroben. Risiko kvality nese kupce.

Příklad koupě první: koupě všeho toho, co rybář určitého dne vyloví; druhá koupě: koupě 10 kusů ryb, jež rybář jistého dne vyloví, kus za určitou cenu. § 1235 o. o. z. nazývá koupi věci budoucí řádnou smlouvou trhovou a uznává tedy toliko koupi naděje za smlouvu odvážnou, kdežto Krainz (System des allgem. Privatrechtes § 366), obě tyto smlouvy za odvážné prohlašuje. Koupě naděje jest: koupě kuxu (§ 1277 o. o. z.), koupě dědictví nastoupeného neb alespoň již napadlého, nebyla-li uzavřena na základě inventáře (§ 1278 o. o. z.), (Viz »Prodej dědictví«.)

5. Trh s výhradou práva předkupního. Viz čl. Právo předkupní.

6. Trh s výhradou práva koupě zpátečné a prodeje zpátečného. Viz čl.: Právo koupě zpátečné a prodeje zpátečného.

7. Trh s výhradou lepšího kupce. Viz čl. Addictio in diem. D. Poplatky.

Pro tržové smlouvy platí dle pol. s. 65 popl. z. tyto předpisy:

I. Smluvní listina kolkuje se:

1. při věcech movitých dle hodnoty a stupnice III.;
2. při věcech nemovitých kolkem 50 kr. na každém archu.

II. Právní jednání podléhá v případě I. ad 1 bezprostřednímu poplatku $3\frac{1}{2}\%$ (viz čl. Poplatky z převodů majetkových). Za hodnotu pokládá se tržová cena, t. j. hotově vyplacená suma i s vedlejšími závazky, tudíž pokud lpí na věci passiva, také tato kupujícím převzatá passiva (§ 50 popl. z.). Trhy na zkoušku nebo prodeje s výhradou lepšího kupce pokládají se ohledně povinnosti poplatkové za nepodmíněné tržové smlouvy. Postoupení kupního práva k věci nemovité pokládá se za převod nemovité věci samé. Těmž poplatku dle různosti předmětu podrobeny jsou koupě a prodeje ve veřejné dražbě (viz p. s. 108 poznámka 1, 2. 3 a 4 k p. s. 65 popl. z.).

Trhy.

I. Pojem a význam.

Trhy jsou zařízení, při nichž v určitý čas a na určitém místě živnostníci zpravidla v ambulančních boudách své zboží a výrobky prodávají;

trhy má býti poskytnuta kupcům a prodavačům nejvhodnější příležitost k nákupu, pokud se týče prodeje zboží. V užším slova smyslu jsou trhy veřejná místa, kde se scházejí kupci a prodavači, jakož i čas sám, kdy se tyto koupě a prodeje uskutečňují. Trhy jsou prastarého původu a byly známy již Římanům, kteří měli zvláštní trhy: forum pistorium, boarium, olitorium a j. v. S rozvojem německých měst dosáhly též trhy jiných forem a jiných práv. Obchod soustředil se ve městech na trzích; tržním obchodem a podporováním jeho mělo se předejiti škodlivému překupnictví; bylo zakazováno prodávati mimo trh, kupovati zboží v prvních hodinách tržních, kupovati zboží před branami města tržního neb před hodinami tržními. Byla to ochranná opatření pro obyvatelstvo dotyčného místa, jimiž však zároveň měl býti vyloučen cizinec z výnosného drobného obchodu na městských trzích. Avšak jako všechna obmezení směřující proti volné soutěži ve světě obchodním se nedala zpravidla udržeti, tak nemohla ani tato obmezení, jež nabyla rázu výsad jednotlivých tříd a stavů a jež nikterak neprospívala stykům obchodním, dlouho trvati, neb došlo to tak daleko, že byli nejen cizinci, nýbrž i maloživnostníci z trhu naprosto vyloučeni a trh opanován pouze velkokupci. Tím byli řemeslníci a kramáři tržními obchody poškozováni.

Zavedením a všeobecným rozšířením se trhů výročních byly zlořády tyto částečně odstraněny, ježto tento druh trhů stával se střediskem obchodu (a sice nejen velkoobchodu, nýbrž i maloobchodu) daleko se rozvětvujícího. Trhy výroční dosáhly tím velikého významu a všechna větší města snažila se dosíci práva trhy výroční ve svých územích odbývati. Ježto pak trhy výroční odbývány byly u příležitosti církevních slavností, v čas žní, počátkem jara neb k vůli jinakým svátkům lidovým, shromažďovalo se na nich ohromné množství lidí, takže trh byl považován za podstatnou část těchto příležitostních slavností. V rak. zemích korunních soustředily se trhy hlavně v malých městech a pozbývaly znenáhla ve větších městech svého dřívějšího významu, ježto prodej ve velkém a malém bral se tam zcela jiným směrem. Vůbec zdomácněly trhy více méně všude a vyžadovaly vzhledem ku svým rozmanitým vztahům k obchodníkům a živnostníkům již v nejstarších dobách zevrubného zákonného upravení a dohledu, jenž ovšem vždy musil vyhovovati poměrům časovým, takže nemohly se nadále udržeti shora zmíněné zákazy, jež trhy v mnohých směrech obmezovaly. Avšak ještě dnes ozývají se hlasy jak z kruhů obyvatelstva tak z kruhů živnostníků proti t. zv. předprodeji potravin na trhu a rozhodně domáhají se potlačení těchto zlořádů. Jest však ještě celá řada jiných momentů, jež vyžadují přesné kontroly nad trhy a rozhodují v tom směru hlavně ohledy živnostenskopolicijní, zdravotní a veřejné. Rak. řád živnostenský jedná o obchodu tržním v 5 hlavě, §§ 62—71, jež převzata byla beze změny ze živnostenského řádu z r. 1859 a sice z toho důvodu, že se celkem nepociťovala potřeba změnití podstatně zákonné předpisy o trzích.

II. Druhy trhů.

1. Trhy výroční, jež se, jak již název naznačuje, odbývají zpravidla jednou za rok a při nichž se předměty tržního obchodu vztahují na zboží všeho druhu, pokud nejsou jednotlivá tržní oprávnění obmezena na určitý druh předmětů. Trhy této poslední kategorie nazývají se odbornými trhy, na nich smí se prodávati jen zboží určitého druhu. Rozeznáváme trhy na dobytek, vlnu, obilí, potraviny, kůže atd. Živnostenský řád mluví v § 65

těž o posvícenských trzích a pojí se v tom směru ku starým zvyklostem a obyčejům, že s církevním posvícením spojen byl pravidelně též trh výroční, by se tím poskytla venkovskému obyvatelstvu příležitost nakoupiti pro své potřeby laciné a dobré zboží.

2. *Ve le t r h y* (obchodní veletrhy) jsou trhy, jež množstvím obchodů tam uzavíraných, značným obratem zboží, delším trváním, počtem a původem svých navštěvovatelů nabývají daleko většího významu, než obyčejné trhy výroční. Velkoobchod neuvedl v život — jak se často tvrdí — trhy, čehož důkazem jest to, že málokterá místa obchodní stala se zároveň veletržními místy většího významu. Trhy vznikly hlavně ve vnitřním Německu a v německém Švýcarsku a na popud zde daný ve východní Evropě, zejména v Rusku. Dalším podnětem byly význačné slavnosti církevní. Značný příliv lidí k takovým slavnostem přivábil brzy kupce, jež vhodně využítkovali této příležitosti k výnosnému odbytu svého zboží. Tak se vyvinul zvláště kolem větších kostelů tržní obchod, jenž se stal znenáhla velkoobchodem. Německý výraz »Messe« (mše) jakož i ještě obvyklé sezvánění a vyzvánění mše upomínají na vznik těchto trhů z církevního posvícení, ač onen výraz stal se později v severním Německu obecně běžným. Státní pomoc spočívala při rozvoji veletrhů v tom, že byl obchod tržní účelnými nařízeními upravován a podporován. Počet krámů byl pevně stanoven, by prodavači netrpěli velkou soutěží, nýbrž zisk měli a byly povolovány navštěvovatelům veletrhů jisté svobody (svobody veletržní), úlevy a jinaké výhody, by se obchod neobmezoval pouze na jediné místo, nýbrž se i dále šířil. Býval s nimi spojen i náboženský obřad, jenž veletrhům z části ještě dnes zůstal, zejména počíná většina jich dnem svatého, jehož jméno mají.

Ve středověku až do nejnovější doby propůjčovány byly místům veletržním jisté přednosti buď trvalé neb na dobu trvání veletrhu obmezené, na př. právo skladu zboží, osobní ochrana cestujících, svobodný obchod po dobu trvání trhu, osvobození od nuceného cechovníctví, úplné neb částečné osvobození zboží veletržního od cla dovozného, osvobození obchodníků a jich zboží od exekuce až ke dni platebnímu, prominutí jistých místních dávek a břemen, instituce soudu veletržního, jenž rozhodoval po dobu trvání veletrhu beze všech jinak obvyklých formalit o všech obchodních sporech dle práva tržního. Mnoho z těchto zařízení trvá dosud, ovšem dle potřeby obchodu jsouc zároveň modifikováno různými poměry místními. Rak. živ. ř. zmiňuje se v § 65 též o veletrzích, jakkoliv se vlastní veletrhy v nejpřísnějším slova smyslu v Rakousku (vyjímaje Terst) neodbývají. Živ. ř. podržel tudíž jen starodávné označení pro větší trhy výroční, jež odbývany jsouce za příčinou slavnosti posvěcení kostela poskytují příležitost obyvatelstvu nakoupiti pro své potřeby laciné a dobré zboží.

3. *T r h y t ý d e n n í* mají své pojmenování od toho, že se v určité obci jednou neb vícekrátě týdně odbývají. Předměty obchodu na trzích týdenních jsou potraviny a surové plodiny, nářadí hospodářské a polní, výrobky, jež náležejí k vedlejšímu obvyklému zaměstnání venkovanů z okolí a obyčejné věci pro denní spotřebu (§ 66 ž. ř.). Týdenní trhy spojují výrobce a konsumenty, kupce a prodavače, poskytují těmto prospěch jistého odbytu jich zboží a tím právě činí pohodlným kupcům zjednatí si své potřeby v libovolném množství a druhu. Umožňují konečně úřadům dohlížeti účinně na pravost potravin, míru neb váhu jich.

Trhy týdenní rozeznávají se od trhů výročních tím, že tyto zahrnují převahou velkoobchod a odbývají se tudíž ve větších místech, kde je obchod značněji vyvinut. Týdenní trhy slouží však téměř výhradně maloobchodu, jsou tudíž určeny jen ke krytí denní potřeby.

4. Obyčejné trhy denní. Jsou to trvalé trhy, jež se odbývají většinou ve velikých městech denně v určité hodiny, z pravidla dopoledne. Nahradily namnoze trhy týdenní ve velkých městech a prodávají se tudíž na nich rovněž výhradně potraviny nejrozmanitějšího druhu, dále též drůbež a jiné druhy zvířat v domácnosti potřebné. Městský trh na potraviny jest dnes nezbytným. Soustředění tohoto obchodu na trzích jest v zájmu konsumentů a v zájmu rychlého a laciného zaopatřování měst potravinami. Potřeba veleobcí zorganizovala obchod dobyt看em, masem, atd. a aby zachováno bylo soustředění obchodu potravinami v jedné formě, jež by lépe vyhovovala velkoměstskému obchodu, zřizují se tržnice, jež chrání kupce a prodavače, jakož i zboží proti vlivu počasí, chladna, prachu atd.; vzorem je zde Francie, najmě Paříž, kde jsou tržnice starým zařízením. Pařížské tržnice ve své nynější podobě a organizaci, vznikly již za Napoleona III.

III. Právo tržní.

Pro tržní obchod stanoví živ. řád řadu zásadních ustanovení:

1. Osoby oprávněné k návštěvě trhů:

a) Všeobecně má každý právo docházeti na trhy se vším zbožím k obchodu vůbec připuštěným, pokud ono vedle povahy dotyčného trhu k obchodu na něm je připuštěno, tedy bez obmezení na trzích výročních, s obmezením na předměty odst. II. č. 2 jmenované na trzích týdenních;

b) zboží, jehož prodej je vázán koncesí, smějí však i na trzích prodávati toliko živnostníci, kteří na ně koncesi mají.

c) Podomní obchodníci nesmějí své zboží prodávati na trzích v otevřených stáncích neb ve stálých krámech, nýbrž jsou jen jako dříve oprávněni provozovati prodej, chodíce s místa na místo a nosíce a nabízejíce zboží od domu k domu, nemajíce však určitého krámu (vým. min. fin. ze dne 23. prosince 1881 č. 2 ř. z. z r. 1882).

d) Staré předpisy, že na trhy docházeti smějí jen osoby domácí jsou dávno zrušeny; jen jedno ustanovení ž. ř. upomíná ještě na tyto staré zákazy.

§ 67 ž. ř. stanoví, že prodávati na týdenních trzích jiné zboží, než které je uvedeno v § 66 (potraviny, surové plodiny, nářadí hospodářské atd.) je povoleno jen živnostníkům v obci samé bydlícím a to jen pokud jde o předměty vlastní jich živnosti.

Živnostníci, jež nejsou v obci usedlími, mohou pouze ve 2 případech prodávati na trzích týdenních jiné předměty, a sice:

α) smí-li tak dle platných obyčejů tržních činiti též cizí živnostníci ohledně takových věcí;

β) jinak však, jen se svolením zemského politického úřadu, předpokládajíc však dále, že živnostníci v obci usedlí nestačí kryti potřebu.

γ) Trhovci (fieranti) jsou osoby, jež z docházení na trhy činí samostatnou živnost, t. j. svůj výdělek jen a skoro výhradně na trzích hledají. Trhovci smí na trhy docházeti jen tehda, když ohlásili tuto živnost dle § 11 ž. ř.

Trhovci oznamte svou živnost u živnostenského úřadu svého bydliště, neboť při živnosti tak pohyblivé, trh od trhu provozované a pevného krámu

postrádající, nutno pokládati bydlíště živnostníka za stanoviště živnosti (§ 144 živ. ř.), ježto z bydlíště řídí se provozování obchodu a fierant obstarává též ve svém bydlíšti vše, čeho třeba k výkonu živnosti (na př. vybalení, zabalení, uschování, výstroj zboží atd.) (výn. min. vn. ze dne 10. ledna 1888 č. 20.722). Fieranti jsou oprávněni navštěvovati všechny trhy, tudíž trhy výroční, týdenní a též posvícenské (při poutích a posvíceních). Živnost trhovců může však býti ohlášena neobmezeně, neb jen pro jeden neb více okresů. Opověď zahrnuje však vždy jen určitý okres živnostenský.

f) Cizinci jsou právě tak jako tuzemci oprávněni na trhy docházeti, ač není-li pro reciprocitu jinak nařízeno (§ 64). Ohledně Uherska stanoví čl. XIV. zák. ze dne 27. června 1878 č. 62 ř. z. že příslušníci obou polovic jsou ohledně trhů a veletrhů v druhé polovici úplně na roveň postaveni tuzemcům. K ochraně vzájemné tržní svobody a návštěvy trhů uzavřeny byly mezi Rakousko-Uherskem a Německou říší, Švýcarskem, Itálií, Francií, Srbskem a jinými státy obchodní smlouvy, jež obsahují ustanovení, že příslušníci druhého smluvníka jsou oprávněni navštěvovati trhy a veletrhy jako vlastní příslušníci.

2. Tržní zboží: K trhu připuštěno je všecko zboží, jež náleží svobodným, koncesním a řemeslným živnostem; věci, jichž prodej jest vázán následkem speciálních zákonných předpisů určitými podmínkami policie bezpečnostní neb zdravotní, jsou z obchodu tržního vyloučeny (na př. léky, léčiva, zakázané zbraně, výbušné látky, jedy atd.).

IV. Poplatky tržní.

Obchodu tržnímu nesmějí obce uložit jiných dávek, leč takových, jež jsou náhradou za postoupenou prostoru, za požívání bud a náradí a za jiné náklady spojené s odbýváním trhu (zvláště čištění a udržování tržiště) (§ 69 živ. ř.). Poplatky tržní tvoří jen náhradu vlastních nákladů obce a nebudtež výdělečným zdrojem příjmů. Sazba budiž vyvěsena. Od stran trh navštěvujících vybírá se dle platných předpisů mírný poplatek za místo jim vykázané. Při vybírání tohoto poplatku budiž činěn rozdíl mezi stranami, jež zboží v boudách prodávají a těmi, jež mimo boudy prodávají. Od těchto budiž vybírán poplatek menší. Mimo to stupňují se poplatky dle důležitosti a rozsahu závodu, jehož zboží se na trh donáší, atd. Zásadou jest, že nelze vybírat vyšší poplatek, než jaký byl stanoven v tržní výsadě neb určen zvláštními předpisy. Pachtéři tržních poplatků těchto a jich zřízení budte opatření úředně ověřenými tarify a budiž jim nařízeno, by k žádosti stran dovolili těmto v tarif nahlédnouti. Obecním úřadům míst trhů výročních jest nařízeno, by upevnily tyto tarify na tržišti před počtím trhu veřejně a vhodným způsobem tak, by každý mohl do nich nahlédati aby tím bylo zamezeno sporům a nedůvěře vznikající proti vybírání poplatku za místo na trhu (výn. min. obch. ze dne 1. listopadu 1854 č. 24642, Hammerle 1865 str. 196). Poplatky tržní smí jen obec vybírat a sice bez ohledu na to, odbývá-li se trh na místě veřejném nebo pozemku soukromém (výn. min. ze dne 10. dubna 1875 č. 2004, »Zeitschr. für Verw.« str. 77). Roz. min. vn. ze dne 18. září 1877 č. 10.272 byl v určitém případě osvobozen prodáváč od zaplacení poplatku tržního, ježto byv napřed objednan, prodával v domě a nikoliv na trhu, takže tu nebylo podmínek vybírání poplatků tržních. Poplatky lze tudíž vybírat

en na tržišti samém, nikoliv snad již při vchodech do místa trhu (výn. min. vn. ze dne 3. června 1871 č. 4763).

V. Tržní řád.

Tržní řád je souhrn předpisů pro trhy každé jednotlivé obce, jenž přihlíží k místním potřebám a obsahovati má sazbu poplatků tržních. Tržní řády obecní musí vždy býti vykládány v souhlasu s nařízeními živ. ř. o obchodu tržním a nesmí odporovati zákonu o živnostech (rozh. spr. dv. ze dne 30. března 1882 č. 677, sb. »Budwinski« č. 1354). Tržní řády pro trhy na dobytek vydává politický úřad zemský a jde-li o trhy na dobytek vynikajícího významu ministři vnitra, obchodu a orby, slyševše dříve dotyčné obce (§ 9 zák. o dobytčím moru ze dne 29. února 1880 č. 35 ř. z.). Pojem trhu nelze ani rozšířiti přes místa k odbývání jeho určená na celé území obecní, aniž lze podřaditi prodej, jenž se děje mimo ona místa, pod obchod tržní (rozh. správ. dv. ze dne 25. června 1881 č. 1027, sb. »Budwinski« č. 1126). Za tresty lze v tržním řádu stanoviti dle příslušného ř. obecního důtku, pokuty peněžité, po případě vězení je nahrazující. Nemůže však tržní řád stanoviti za trest dočasné neb trvalé vyloučení z trhu. Bez závady lze však pojeti do řádu tržního ustanovení, že lze osoby pokoj a pořádek na trhu rušící hned vypuditi z trhu orgány tam dohlédajícími (výn. min. vn. ze dne 26. listopadu 1877 č. 36.113).

VI. Tržní policie.

Tržní policie jest úřední dozor nad obchodem tržním, zejména dohled na míry a váhy; náleží do samostatné působnosti obce (čl. V. ad 4. zák. ze dne 5. března 1862 č. 18 ř. z.). Na základě výn. min. vn. ze dne 23. září 1871 č. 2007 věstn. bylo nařízeno náčelníkům zemským, by ve ve všech tržních místech, kde ceny tržní posud vyšetřují a znamenají osoby, jež do přísahy vzaty nejsou, zřídily obce k obstarávání těchto záležitostí ve smyslu dv. d. ze dne 14. února 1822 č. 3386 (sb. z. pol. sv. 30, č. 13, str. 27), pak min. výn. ze dne 11. března 1852 č. 5266 orgány, jež by pro tuto službu přísahu složily neb aspoň místopřísežný slib učinily. Orgány tyto zřizuje obec; potvrzuje, do přísahy neb do místopřísežného slibu dle předepsané formule bere ji politický úřad okresní, jemuž budtež za tímto účelem funkcionáři obcí zřízení oznamováni (viz čl. Váhy veřejné).

VII. Taxy tržní.

Výsady k odbývání trhů výročních neb týdenních podléhají taxe 31 zl. 50 kr. za každý trh, nechat' předmět trhu je v listině výsadní vyjádřen čili nic. Tato taxa vyměří se tudíž dle počtu trhů výročních v roce a trhů týdenních v týdnu tak, že při udělení výsady zapraví se taxa za trhy výroční tolikrát, kolik trhů je dovoleno v roce a za trhy týdenní tolikrát, kolik trhů je připuštěno v týdnu (§ 207 tax. z. cís. pat. ze dne 27. ledna 1840 č. 404 sb. z. s.).

Třaskaviny.

Třaskaviny dosáhly pro svou zvláštní nebezpečnost a používání jich ku hromadným zločinům významu, který daleko převyšuje onen, jaký bývá přikládán prostředkům ku spáchání trestních skutků. Pro tento svůj význam staly se z ohledů trestních, policejních a obchodních předmětem zvláštního zákonného upravení. V Rakousku stalo se tak mimo mnohých nařízení o vyrábění a obchodu třaskavinami zákonem ze dne 27. května 1885 č. 134 ř. z. (v praxi zkrátka nazývá se zákon ten »zákonem o třa-